

Vogelvriendelijk genieten van het IJsselmeergebied

Langzaam zakt de zon onder in de verte. Een lange rij aalscholvers trekt voorbij. In de rietkraag roeren zich kleine karekieten en rietzangers; een visdiefje duikt naar vis. Het water schittert, het gevoel van ruimte en rust is overweldigend.

Is het nodig meer te zeggen over het IJsselmeer? Een heerlijk meer voor watersporters. Maar óók een internationaal beschermd natuurgebied voor tienduizenden vogels. Ze ruien, broeden, rusten, foerageren en overwinteren er. En al die vogels hebben rust nodig om gezond te blijven. Dat hoeft geen probleem te zijn. Mens en vogel kunnen prima samengaan mits watersporters zich aan de *Gedragscode Recreatie IJsselmeergebied* houden. Erg ingewikkeld is dat niet:

- Houd afstand van groepen watervogels
- Vaar nooit door groepen vogels heen
- Ontzie riet en oeverplanten
- Anker niet in buurt van rustende en ruiende vogels en geef vogels met jongen de ruimte
- Kitesurf alleen op de daarvoor aangewezen locaties.

De gedragscode is niet alleen voor vogels belangrijk, maar in ons aller belang. Want zeg nou zelf; wat is een water zonder vogels, een lege lucht en stille rietkraag?

Internationaal Natuurgebied

Het IJsselmeergebied – IJsselmeer, Markermeer en Randmeren - is niet zomaar een natuurgebied. Het is door Europa aangewezen als internationaal belangrijk natuurgebied; een Natura2000-gebied. Een mooie titel en één met verplichtingen. Deze Europese wetgeving stelt doelen aan aantallen kwetsbare vogelsoorten. Zo moet het IJsselmeer bijvoorbeeld opvang bieden aan 3.300 visdief-broedpaartjes, en was er bij de laatste telling (2017-2018) slechts twee derde deel hiervan aanwezig. In de winter 'horen' er 180 nonnetjes (een kleine eenden soort) te zijn en zijn het er slechts de helft; in trektijd 70.000 zwarte sterns terwijl tellingen maar op 10.000 uitkomen.

De doelen worden dus bij lange na niet gehaald. Een belangrijke oorzaak hiervan is voedseltekort. Er is te weinig kleine vis beschikbaar voor visetende vogels. Dit komt door de visserij, maar ook door het ontbreken van natuurlijke oeverzones waar vissen kunnen paaien en opgroeien. Dat maakt het kwetsbare evenwicht van het vogelleven nog kritieker. Alleen als het voedsel zoeken niet al te veel energie kost, lukt het ze om de enorme klus van broeden, voeden, ruïen, trekken en overwinteren in barre tijden te volbrengen.

Fotografie: Debby Doodeman

Rust

Maar voldoende voedsel alleen is niet genoeg. Vogels zijn heel gevoelig voor verstoring, blijkt uit onderzoek in binnen- en buitenland. Een paar voorbeelden. Het gemiddeld aantal per nest grootgebrachte jongen daalt bij verstoorde zwarte sterns van 1,1 naar 0,4. Aalscholvers die een half uur onrustig zijn moeten 23 gram vis extra eten. Kleine zwanen die geregeld verstoord worden, verlaten definitief het slaapgebied waar ze overdag rusten. Eenden vliegen op (en verspillen dus energie) als er op honderden meters afstand kitesurfers passeren. Watervogels die zes tot zeven uur per dag gestoord worden, verbruiken 20 tot 50% meer energie. Energie die in de – toch al sterk verminderde – resterende tijd bijeen geschrapt moet worden.

Stress

Als vogels niet opvliegen wanneer zeil- of motorboten of kitesurfers in de buurt komen, betekent dat niet dat de vogels ervan geen schade ondervinden. Elke dreiging veroorzaakt een enorme stressreactie. Onderzoek toont aan dat de hartslag van een verstoorde vogel duidelijk hoger ligt dan een vogel in een rustige omgeving. Een hogere hartslag kost meer energie. Net als bij mensen tast voortdurende min of meer ernstige verstoring en dus stress het immuunsysteem aan met (dodelijke) ziekten tot gevolg.

Ruiende vogels zoals eenden, zwanen en ganzen kunnen tijdelijk niet vliegen en kunnen dus onmogelijk de dreiging ontvluchten en ook voor broedende vogels is wegvliegen niet zomaar een optie. Vluchten betekent immers onderkoeling van eieren of jongen met alle gevolgen van dien. De afstand waarop vogels verstoord worden is vaak groter dan gedacht. Zo vliegen in groepen rustende meerkoeten al weg als op ruim 300 meter afstand een zeilboot passeert, stopt een grote zaagbek met foerageren en vliegt een kleine zwaan op. De afstand waarop vogels gestrest raken is nog veel groter. Al met al is een flinke afstand houden tot de vogels hard nodig.

Fotografie: Hans Peeters

Gedragscode Recreatie IJsselmeergebied

De *Gedragscode Recreatie IJsselmeergebied* is een initiatief van Watersportverbond, Coalitie Blauwe Hart Natuurlijk, Vogelbescherming Nederland, Hiswa, Sportvisserij Nederland en de Vereniging voor Beroepschartervaart. De regels uit de gedragscode zijn eigenlijk heel eenvoudig:

- *Groepen* vogels zijn gevoeliger dan individuele vogels. Dat komt door het 'kopieereffect'. Als één vogel schrikt en opvliegt is dat voor de rest vaak reden om ook maar op de wieken te gaan. Een groep vogels reageert al naar gelang het meest gevoelige individu. Onvoldoende *afstand* heeft daardoor extra impact. Houd afstand van groepen vogels en vaar nooit door groepen vogels heen.
- *Riet en oeverplanten* zijn broedgebied voor onder meer de zeldzame roerdomp, grote karekiet en waterral. Plus natuurlijk futen, eenden, kleine karekieten en tal van andere soorten. Bovendien zijn de oevers belangrijk voor vissen. De jonge vissen kunnen tussen de waterplanten schuilen voor vijanden als grote snoeken. Ontzie riet en andere oeverplanten.
- Net als mensen hebben vogels *rust* nodig om bij te komen, voedsel te verteren en spieren te onderhouden. *Ruiende* vogels kunnen niet vliegen en zijn daardoor nog stressgevoeliger. Anker niet in de buurt van rustende vogels.

- Broedende en voedende oudervogels zullen zo lang mogelijk blijven zitten. Pas als ze 'stijf staan van de stress' gaan ze op de vleugels. Het effect is groot. De stress kost de oudervogel heel veel energie. In de steek gelaten eieren en *jongen* raken onderkoeld en zijn bovendien gevoeliger voor predatie. Geef broedende vogels en vogels met jongen de ruimte.
- Van alle watersporten blijkt dat *kitesurfers* (onbedoeld) de grootste verstorende werking hebben op vogels. Hier zijn speciale gebieden voor aangewezen. Belangrijk om als kitesurfer binnen deze aangewezen gebieden te blijven!

Vogels zijn gevoelig voor verstoring. Gevoeliger dan u zich wellicht realiseert en waardoor u onbedoeld de vogels benadeelt. Dat hoeft niet. Door u aan de Gedragscode te houden, gaan vogels en mensen prima samen. Geniet van het mooie IJsselmeergebied en de vogelrijkdom om u heen, maar doe dat vogelvriendelijk.

[Bekijk hier](#) de Gedragscode Waterrecreatie IJsselmeergebied

Tip: Benieuwd naar de vogels in het IJsselmeergebied? Vogelbescherming Nederland heeft een vogelherkenningskaart ontwikkeld. Daarop staan de meest voorkomende vogelsoorten alsook een aantal tips voor mooie vogelkijkplekken in het IJsselmeergebied.
www.vogelbescherming.nl/ijsselmeer

